

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.63>

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ

Бабич Є.Ю.,

*студентка 3 року навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
факультету слідчої та детективної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0009-1314-6141
e-mail: ye.yu.babych@nlu.edu.ua*

Зубко В.В.,

*студентка 3 року навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
факультету слідчої та детективної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0007-7564-3843
e-mail: v.v.zubko@nlu.edu.ua*

Бабич Є.Ю., Зубко В.В. Роль державного фінансування у правовому забезпеченні зеленої економіки.

У науковій роботі розглянуто правові аспекти фінансування та впровадження концепції зеленої економіки, що є ключовим елементом сталого розвитку. Автори аналізують вплив традиційних виробничих практик, таких як використання тетраетилсвинцю та хлорфторвуглеців, на довкілля та здоров'я людей, підкреслюючи нагальність переходу до екологічно стійких моделей виробництва. Зелена економіка представлена як механізм зменшення екологічних ризиків, заснований на принципах ефективного використання ресурсів, інноваційності та соціальної інклюзивності.

Особливу увагу приділено аналізу міжнародних і національних фінансових інструментів, які сприяють сталому розвитку. У роботі виділено такі інструменти, як зелені кредити, інвестиційні фонди, облігації сталого розвитку, а також імпаکت-інвестування, яке поєднує досягнення соціальних та екологічних цілей із фінансовою вигодою. Розглянуто функціонування механізмів фінансування в Україні, включаючи законодавчу базу, що регулює екологічну політику та стимулює розвиток енергетичної трансформації. Аналізуючи досвід впровадження «зелених» ініціатив в Україні та за кордоном, автор окреслює потенціал і виклики, пов'язані з інтеграцією екологічних стандартів у фінансову систему. Робота містить огляд законодавчих змін, які сприяють сталому розвитку, зокрема в контексті банківської діяльності та державного фінансування.

У дослідженні виокремлено важливі передумови для впровадження сталого розвитку в Україні, такі як значний аграрний потенціал, ресурси відновлюваної енергетики, а також виклики, зумовлені зменшенням запасів викопних видів палива. Важливим аспектом є акцент на інвестиціях у природний капітал, розвиток відновлюваних джерел енергії, екологічно безпечне виробництво та покращення управління ресурсами. Робота також акцентує увагу на перспективних інструментах, таких як «зелені» облігації, які вже набувають популярності у світі та мають потенціал для розвитку в Україні. Описано їхні види та функціональне значення в рамках фінансування екологічних і соціальних проєктів. Зокрема, підкреслено необхідність розвитку еко-банкінгу в Україні для підтримки екологічних ініціатив через знижені кредитні ставки та спеціалізовані інвестиційні платформи.

Ключові слова: фінансування, зелена економіка, сталий розвиток, зелені кредити, облігації сталого розвитку, екологічна політика, банківська діяльність, енергетика, зелені облігації.

Babych E.Y., Zubko V.V. The role of public funding in the legal support of the green economy.

This research paper examines the legal aspects of financing and implementation of the green economy concept, which is a key element of sustainable development. The authors analyse the impact of traditional production practices, such as the use of tetraethyl lead and chlorofluorocarbons, on the

environment and human health, emphasising the urgency of transition to environmentally sustainable production models. The green economy is presented as a mechanism for reducing environmental risks based on the principles of efficient use of resources, innovation and social inclusiveness.

Particular attention is paid to the analysis of international and national financial instruments that promote sustainable development. The paper highlights such instruments as green loans, investment funds, sustainability bonds, and impact investing, which combines the achievement of social and environmental goals with financial benefits. The author examines the functioning of financing mechanisms in Ukraine, including the legislative framework that regulates environmental policy and stimulates the development of energy transformation. Analysing the experience of implementing green initiatives in Ukraine and abroad, the author outlines the potential and challenges associated with the integration of environmental standards into the financial system. The paper provides an overview of legislative changes that promote sustainable development, in particular in the context of banking and public financing.

The study identifies important prerequisites for the implementation of sustainable development in Ukraine, such as significant agricultural potential, renewable energy resources, and challenges posed by declining fossil fuel reserves. An important aspect is the emphasis on investments in natural capital, development of renewable energy sources, environmentally friendly production and improved resource management. The paper also focuses on promising instruments, such as green bonds, which are already gaining popularity in the world and have the potential for development in Ukraine. The author describes their types and functional significance in the context of financing environmental and social projects. In particular, the author emphasises the need to develop eco-banking in Ukraine to support environmental initiatives through reduced lending rates and specialised investment platforms.

Key words: financing, green economy, sustainable development, green loans, sustainability bonds, environmental policy, banking, energy, green bonds.

Постановка проблеми. У ХХ столітті стрімкий розвиток виробничих технологій і здешевлення процесів виготовлення продукції призвели до значного екологічного навантаження. Це підкреслює нагальну проблему: сучасне виробництво несе загрозу не лише сьогоденню, але й майбутнім поколінням. В умовах глобальних екологічних викликів виникає необхідність переходу до сталого виробництва, яке враховує принципи екологічної стійкості, ефективного використання ресурсів, соціальної інклюзивності та інноваційності. В Україні передумови для розвитку зеленої економіки включають аграрний потенціал, ресурси відновлюваної енергетики та потребу зменшення залежності від викопного палива. Проте реалізація цієї концепції стикається з низкою фінансових, технологічних та організаційних викликів, що вимагають створення сприятливих умов для інвестування в екологічно безпечні технології та вдосконалення правового регулювання.

Мета: проаналізувати правові, фінансові та організаційні механізми впровадження концепції зеленої економіки як основи сталого розвитку, визначити її ролі у зменшенні негативного впливу виробництва на навколишнє середовище, а також обґрунтувати шлях адаптації міжнародного досвіду до національних умов України.

Стан опрацювання проблематики. Тема запровадження й фінансування сталого виробництва з'явилася давно, але на сьогодні активно розглядається серед науковців. Проблема розвитку зеленої економіки є актуальною, адже спонукає науковців до все більшого дослідження цього питання. У даній статті використовуються аналізи та висновки таких авторів, як Гуляєва Л.П., Лівак А.П., Мельник О.І., Поліщук В.Г., Тарасенко А.В., Томашук І.В. та інших.

Виклад основного матеріалу. У ХХ столітті виробництво набуло значного розвитку завдяки новим технологіям і дешевим методам виготовлення продукції. Одним із таких прикладів було використання тетраетилсвинцю у бензині та хлорфторвуглецю (ХФВ) в аерозолях і системах охолодження. Хоча ці речовини сприяли здешевленню виробничих процесів, їх вплив на атмосферу та здоров'я людей був катастрофічним. Тетраетилсвинець став причиною забруднення довкілля та вкрай негативно вплинув на здоров'я людей, а ХФВ суттєво пошкодив озоновий шар, що викликало глобальні екологічні проблеми.

Зазначені вище приклади зображують негативний вплив виробництва на стан екології. Цей вплив є невідворотним - він шкодить не тільки в момент прояву, а й несе загрозу майбутньому поколінню. Отже, нагальною потребою є впровадження концепції сталого розвитку, яка являє собою загальну концепцію щодо задоволення потреб сучасного суспільства, яке не нашкодить інтересам майбутніх поколінь.

«Зелена економіка» – це така модель розвитку в контексті сталого виробництва і споживання, що сприяє зменшенню рівня загроз для навколишнього середовища та ресурсозбереження шляхом залучення державних, міжнародних та приватних інвестицій. Відповідно, принципами, на яких ґрунтується ця модель, є: принципи екологічної стійкості ефективного використання ресурсів, безпеки людини та природи, соціальної інклюзивності, інноваційності [5].

Таким чином, розуміння поняття зеленої економіки дає можливість визначити її мету, яка проявляється у забезпеченні переходу до сталого виробництва шляхом зменшення негативного впливу на довкілля.

Ця концепція охоплює інвестиції в природний капітал, виробництво екологічно безпечних продуктів харчування, удосконалення управління ресурсами та розв'язання енергетичних проблем. Модель «зеленої економіки» спрямована на збалансування економічних потреб суспільства з необхідністю збереження та відновлення навколишнього середовища.

В Україні існують особливі передумови для впровадження стратегії сталого розвитку виробництва. Першою передумовою є наявність в Україні значних запасів родючого чорнозему та сприятливих кліматичних умов. Друга передумова полягає у швидкому зменшенні запасів вуглеводневого палива та мінеральних ресурсів. Третя передумова – це високий потенціал для розвитку вітроенергетики, зокрема через освоєння гірських і степових регіонів країни. Четверта передумова пов'язана з вагомими можливостями для процвітання сільського господарства завдяки значним чорноземним запасам, обмеженому використанню хімічних добрив, високому експортному потенціалу на ринки Західної Європи та наявності кваліфікованих працівників [8].

Останні чотири роки діє ЗУ «Про Основні засади державної екологічної політики України на період до 2030 року», який засвідчує прихильність держави до такого напряму сталого розвитку та принципів «зеленої економіки», спрямованих на забезпечення екологічно стійкого та збалансованого економічного зростання [5]. Також ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» регулює інструменти та механізми у стимулюванні сталого розвитку шляхом фінансування зеленої економіки [8].

У міжнародній практиці активно застосовуються фінансові інструменти для підтримки екологічного аспекту сталого розвитку, зокрема «зелені кредити», «зелені» інвестиційні фонди, а також зростає популярність «зелених» облігацій [3].

У банківській сфері пропонуються зелені іпотечні кредити, які передбачають знижені відсоткові ставки для клієнтів, що купують нові енергоефективні будинки, кредити на модернізацію енергосистем будинків, зелені автокредити та фінансування екологічних проектів. Окрім того, банки можуть створювати інвестиційні платформи для еко-ініціатив через профільні відділи для керування приватними інвестиціями [2].

Облігації також поділяються на кілька видів. До першої групи видів можна віднести «зелені» облігації: стандартні, сек'юритизовані, проектні та облігації, забезпечені доходами тощо. Другу категорію облігацій можна охарактеризувати як соціальні: стандартні соціальні облігації, сек'юритизовані, проектні, а також облігації, забезпечені доходами. Крім того, існують облігації сталого розвитку, призначені для фінансування як екологічних, так і соціальних проектів [1].

В Україні вже впроваджено низку інструментів сталого розвитку, зокрема еко-банкінг, який передбачає фінансування екологічних проектів. Також триває робота над створенням фондів «зелених» інвестицій і випуском «зелених» облігацій, спрямованих на залучення коштів для енергоефективних проектів і розвитку відновлюваних джерел енергії [6].

Аналізуючи зазначене, можемо зробити висновок, що світова практика демонструє широкий спектр фінансових інструментів для підтримки екологічних ініціатив, серед яких ключовими є «зелені» кредити, інвестиційні фонди, облігації та екологічне банківське фінансування. Україна вже починає просувати вперед у цьому напрямку через розвиток еко-банкінгу, обговорення створення «зелених» інвестиційних фондів та випуск облігацій для залучення капіталу в енергоефективність і відновлювану енергетику. Ці інструменти мають потенціал стати основою для ефективної інтеграції екологічних стандартів у фінансову систему країни.

Зі свого боку фінансові інструменти, що сприяють сталому розвитку включають у себе різні механізми, які сприяють залученню фінансових ресурсів для проектів, що спрямовані на захист довкілля, соціальний розвиток та інші елементи сталого розвитку.

Механізми охоплюють сукупність підходів і методів організації грошово-кредитних та інвестиційних відносин, які дозволяють державі створювати сприятливі умови для сталого розвитку різних секторів національної економіки. До них належать, зокрема, виділення коштів із місцевих бюджетів для стратегічного розвитку, консолідація фінансових ресурсів місцевих громад, фінансування з державного бюджету, залучення іноземних інвестицій та отримання грантів від міжнародних організацій [4].

Головною метою наведених механізмів є стабілізація рівня цін, досягнення високого рівня зайнятості, підтримання балансу на окремих сегментах ринку фінансових послуг та забезпечення стабільності внутрішнього ринку тощо.

Одним з механізмів, що забезпечує сталий розвиток, є імпаکت-інвестування, який спрямований на досягнення конкретних соціальних та екологічних результатів, що забезпечують значущі зміни та водночас приносять фінансову вигоду. Цей підхід не обов'язково має бути прибутковим, навіть нижче се-

редньої норми, але такі інвестиції мають в собі соціальні чи екологічні цілі, результат яких є прозорим і відкритим перед суспільством. Заради ефективного впровадження імпакт-інвестицій необхідно використовувати чіткий план встановлення екологічного та соціального впливу проектів та забезпечувати взаємодію різних зацікавлених сторін. Ми вважаємо, що ця стратегія є необхідною для забезпечення такої моделі сталого виробництва, що матиме позитивні наслідки в майбутньому [2].

Ще одним джерелом фінансування є стале інвестування, тобто довготривалі вкладення фінансів у активи компаній, які у своєму виробництві дотримуються принципів зеленої економіки. Аналізуючи зарубіжний досвід, можемо зазначити, що великі іноземні компанії зацікавлені у розвитку сталого виробництва, що проявляється у збільшенні інвестування у сталу діяльність. У Європі загалом це 17 % прибутків, в Україні у 2020 р. на фінансування було виділено приблизно 41 300 млн. грн. [7].

Отже, бачимо, що забезпечення фінансами сталий розвиток має в собі систему різних інструментів та механізмів, що направлені на мінімізацію соціальних, екологічних та економічних проблем, що стоять наразі перед суспільством.

Висновок. Сучасний розвиток виробництва, що активно підтримується новими технологіями, несе значний вплив на навколишнє середовище та здоров'я людей, створюючи довготривалі екологічні проблеми. Для вирішення цих викликів необхідно впроваджувати концепцію сталого розвитку, ключовим елементом якої є зелена економіка. Ця модель спрямована на зменшення екологічних ризиків та ефективне використання ресурсів за допомогою міжнародних, державних та приватних інвестицій.

Важливу роль у переході до сталого розвитку відіграють фінансові інструменти, такі як зелені кредити, облігації сталого розвитку, інвестиційні фонди та імпакт-інвестування. Їхнє впровадження дозволяє мобілізувати фінансові ресурси для екологічно орієнтованих проектів. Україна вже робить перші кроки у цьому напрямку, розвиваючи еко-банкінг та працюючи над створенням фондів зелених інвестицій.

Глобальний досвід демонструє потенціал фінансових механізмів для вирішення соціальних, екологічних і економічних проблем. Їхнє активне використання в Україні сприятиме стабілізації внутрішнього ринку, розвитку відновлюваних джерел енергії та забезпеченню сталого зростання. Для досягнення цих цілей важливо створити прозору законодавчу базу та забезпечити взаємодію різних зацікавлених сторін, спрямованих на реалізацію принципів зеленої економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волкова, Є.С. (2022). Фінансові інструменти забезпечення сталого розвитку компанії. Організаційний комітет: Голова оргкомітету, 84. URL: <http://iuf.edu.ua/wp-content/uploads/images/stories/conferences/conferenceiuf2018.pdf#page=84>.
2. Відновлювані джерела енергії в Україні [Електронний ресурс] – https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2019/09/Renewables-Report_2019-ua.pdf.
3. Davidiuk O., Ivanova G., Sivash O., Lisogorova K., Clierini G., Sharenko M. Directions for improving the concept of technologies for the purpose of financial support of their transfer within the European Union. *East European Journal of Advanced Technologies*, 1 (13 (127)), 113-121, 2024. URL: <https://journals.uran.ua/eejet/article/view/299032/291758>.
4. Сагайдак, Ю., & Харченко, Т. (2022). Формування «зеленої» моделі післявоєнного відновлення економіки України. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, (1 (91)), 33-38. <https://doi.org/10.32782/bsnau.2022.1.5>.
5. Тарасенко, А. (2024). Роль фінансових установ у забезпеченні сталого розвитку України. *Економіка та суспільство*, (59). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3395/3322>.
6. Tovkun L., Davydiuk O., Ostapenko I., Sharenko M., Shulga T. Formation of regulatory and legal means of fixing the criteria for the effectiveness of technologies for their further financing and budget support. Experience of Ukraine and prospects for improvement under martial law. *East European Journal of Advanced Technologies*, Vol. 6/13 (120), 59–66, 2022. URL: <http://journals.uran.ua/eejet/article/view/268514/265789>.
7. Томашук І.В. (2022). Зелена економіка як запорука сталого розвитку. Авіація, промисловість, суспільство. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. м. Кременчук, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременчуц. льотний коледж. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/31003.pdf>.
8. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» від 30.06.2023 № 3220-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text>.